

การปฏิรูปการเรียนรู้

นำเสนอเมื่อ : 17 ส.ค. 2552

บทความเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ โดย สมปอง จันทอง นักศึกษานิเทศศาสตร์ รหัส 5251023

สภาพปัจจุบันและปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้บังคับใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2543 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ผลจากการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เกิดปัญหาในการพัฒนาการศึกษาของชาติจนในปัจจุบันต้องเร่งหาทางปฏิรูปการศึกษาในหลายด้าน เช่น การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารการศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปสถานศึกษา และการปฏิรูปการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายรับรองผู้มีความเกี่ยวข้องของต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายภายใน 3 ปี แต่ปรากฏว่าระยะเวลาล่วงเลยมาเป็นปีที่ 10 แห่งการใช้พระราชบัญญัตินี้กลับล้มเหลวเกือบจะสิ้นเชิง ทั้ง ๆ ที่นโยบายในระดับสูงมุ่งมั่นที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับ ผู้ปฏิบัติ เช่น สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน

ครูถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้
ครูต้องปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนจากเดิมที่สอนหนังสือ

ต้องเปลี่ยนเป็นการสอนคน

เพราะปัจจุบันนี้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ ทั้งทางวิทยุ
โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสือตำราเรียน และรวมทั้งความรู้ทางอินเทอร์เน็ต

นักเรียนเขาพัฒนาตนเองแต่ครูบางส่วนยังไม่ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้
อย่างปฏิเสธไม่ได้ ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ทุกฝ่ายจะต้องปฏิรูปการศึกษาไทย
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการเรียนรู้

ปัญหาการปฏิรูปการเรียนรู้ สิ่งที่ยังเชื่อว่าต้องปฏิรูปการเรียนรู้ คือ

1. ห้องเรียน (Class Room)

เพราะห้องเรียนเป็นกรอบในการปกครอง

ควบคุมดูแลนักเรียน ให้อยู่ในระเบียบวินัย เพื่อจะได้เรียนวิชาความรู้ ทั้ง ๆ
ที่ไม่เอื้ออำนวยให้เขาเกิดการเรียนรู้ เพราะบรรยากาศการเรียนรู้ที่อึดอัด

ห้องเรียนที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงอะไรเลย

ก็ปีผ่านไปห้องเรียนก็ยังอยู่ในสภาพเก่า ๆ เดิม ๆ

ไม่ได้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ไม่รู้ หรือส่งเสริมให้คิดกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้
อยู่อย่างเป็นสุข ได้อย่างเหมาะสม

2

2. สื่อนวัตกรรม (Innovation)

ที่ผ่านมากการผลิตสื่อนวัตกรรมทางการศึกษา

ได้รับความเอาใจใส่ แต่บางครั้งยังใช้สื่อไม่หลากหลาย ไม่ทันสมัย ไม่น่าสนใจ
ไม่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ เช่น หนังสือหรือตำราเก่า ๆ สื่อเทคโนโลยีที่ล้าสมัย
ไซยา

3. วิธีสอน (Method)

ปัญหาอยู่ที่กระบวนการที่จัดให้แก่ผู้เรียนที่ไม่ได้เน้นให้

เกิดการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์

แสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ทำให้ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น เป็นคนช่างสังเกต ช่างสงสัย

ไม่หาคำตอบ เพราะวิธีการสอนที่ใช้ยังเป็นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน และขาดความเชื่อมโยงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีทางการศึกษา

4. ครู (Teacher) การปฏิรูปการเรียนรู้จะเกิดขึ้นหรือไม่ ครูถือเป็นผู้มีบทบาท

สำคัญมากที่สุด เพราะครูยังยึดมั่นตนเองว่าเป็นผู้มีความรู้มากที่สุด ถูกที่สุด ไม่ยอมปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ยังใช้วิธีถ่ายทอดความรู้แบบเดิม ๆ ล้าสมัย ใช้เทคโนโลยีไม่เป็น และไม่สนใจที่จะพัฒนาตนเอง ครูแบบนี้ยังมีอยู่จำนวนมากในระบบโรงเรียน

5. กระบวนการเรียนรู้ (Process Learning) ไม่น่าสนใจ น่าเบื่อหน่าย

เพราะครูยังยึดเกณฑ์เนื้อหา ความรู้ การสอบ คะแนน เป็นตัวกำหนดหรือตัดสินความสำเร็จของผู้เรียน จึงทำให้เกิดความเครียด ไม่มีความสุขในการเรียน ไม่เป็นที่พอใจของผู้ปกครอง กระบวนการเรียนการสอนยังเป็นพฤติกรรมถ่ายทอดมากกว่าการปฏิบัติ การฝึกหัด การอบรมบ่มนิสัย ผู้เรียนเคยชินกับการนั่งนิ่ง เงียบ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าแสดงออก ขาดความคล่องตัวในการที่จะฝึกคิดวิเคราะห์ คิดแบบวิทยาศาสตร์ ไม่รับรู้การปลูกฝังความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ แต่ไวต่อการรับวัฒนธรรมของต่างชาติ

6. โรงเรียน (School) เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในระบบ ขอบังคับ มีระเบียบ

แบบแผน มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย มีการบังคับบัญชาหลายระดับ บางครั้งงานพิเศษมีมากมาย ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องทำ จนทำให้เสียหายต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนจะติดตอประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ สักฉบับ ต้องเสียครูหรือครูต่องิ่งห้องเรียนไปเกือบตลอดวัน แล้วยังนี้เด็กนักเรียนจะเรียนเก่งได้อย่างไร

7. ผู้บริหารสถานศึกษา (Head of school)

ในสถานศึกษาบางแห่งผู้บริหารจะ

เป็นตัวปัญหาที่ทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ ขาดความสามารถในการบริหารจัดการ ขาดประสบการณ์ หรืออาจเป็นเพราะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้างก็ปัญหา ไม่สามารถครองตน ครองคน ครองงานได้ จึงทำให้เกิดความล้มเหลวในการบริหารและปฏิรูปการเรียนรู้

3

ปัญหาเหล่านี้มีแนวทางในการแก้ไข แต่ต้องอาศัยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกคนที่จะร่วมมือร่วมใจกันหาแนวทางในการช่วยปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ช่วยลูกหลานเยาวชนซึ่งเป็นผู้เรียนได้เป็นคนโดยสมบูรณ์ทั้งทางความคิด สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจ หาทาง

ช่วยเหลือปลดปล่อยความทุกข์ของผู้เรียนจากการเรียนรู้ ให้เขาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ภายใต้อิทธิพลความเชื่อที่ว่า “นักเรียนสำคัญที่สุด” หรือ “ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ” เพราะเขาเหล่านี้คือผู้ที่พัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้าในอนาคต ในโลกยุคโลกาภิวัตน์และไร้พรมแดน

แนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้

การปฏิรูปการเรียนรู้
ได้มีผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง

นักการศึกษาที่มีความสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อทศวรรษที่ผ่านมา ได้นำเสนอแนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ 5 ประการ กล่าวคือ

1. ให้สถานศึกษาและชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย

กำหนดเป้าหมาย จัดทำหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่น กำกับดูแล ควบคุมตรวจสอบคุณภาพ และสนับสนุนทรัพยากรในด้านภูมิปัญญา องค์กรความรู้ การเงิน

เพื่อให้การศึกษาของเด็กและเยาวชนเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

- 2.

การระดมความร่วมมือภาคเอกชนเพื่อจัดการศึกษาด้านอาชีพ โดยอาศัยความ

ร่วมมือจากสถานประกอบการ

3. การปรับรื้อระบบอุดมศึกษาให้เน้นหนักการสอน การวิจัย และการบริการ

แบบอิสระเบ็ดเสร็จมากขึ้น

4. ตรวจสอบและประกันคุณภาพการศึกษา
5. การระดมทรัพยากรและสรรพกำลัง

สิปนนท์ เกตุทัต (2545 : 18-19)

กล่าวถึงหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ

1. ด้านบุคคล
ซึ่งทุกคนมีสิทธิและโอกาสที่มีคุณภาพเสมอกันตลอดชีวิต
2. ด้านรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
ให้รู้วิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม
3. ด้านทรัพยากร
การจัดการศึกษาต้องกว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรม

เกษม วัฒนชัย (2545 : 18-20)

กล่าวว่าการเรียนรู้คือหัวใจของการปฏิรูป

มุ่งเน้นกระบวนการปลูกฝัง ถ่ายทอด ฝึกอบรม ให้เกิดความรู้ เจตคติ ความเข้าใจ ความเชื่อศรัทธา ระบบคุณค่า ระบบคุณธรรม การควบคุมและการดูแลตนเอง ทักษะและการทำงานให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 80)

เสกสรร แยมพิณีจ (ออนไลน์)

ข้อเสนอแนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้ ไว้ 3

ประการ ดังนี้

1.

ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
อย่างเต็ม

ศักยภาพ ทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และโรงเรียน

2.

รัฐและส่วนกลางต้องกระจายอำนาจลงสู่ระดับภูมิภาคและท้องถิ่น
ให้เป็นผู้

ตัดสินใจตามภารกิจและความรับผิดชอบ

3.

ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้มั่นใจแน่ใจเชื่อใจได้ว่ามีคุณภาพ
ในการ

จัดการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ได้เสนอแนวคิดในการปฏิรูป

การเรียนรู้ ดังนี้

1. ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้เรียนส่วนใหญ่มีจุดอ่อนในด้านทักษะการคิด

ทักษะการค้นคว้า รวมทั้งความรู้พื้นฐาน 5 สาระหลัก
สถานศึกษาต้องประเมินผู้เรียนอย่างหลากหลายไม่ใช่เฉพาะการทดสอบเพียงอย่าง
เดียว

และพบว่าครูต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านความรู้และแนวทางปฏิบัติในการ
วัดผลประเมินผลผู้เรียนมากขึ้น

2. ระดับอุดมศึกษา การดำเนินการปฏิรูปการศึกษา
มีการส่งเสริมและพัฒนา

หลักสูตรให้หลากหลาย เรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง
คัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่เปลี่ยนไป

5

จากการนำเสนอแนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้ทุกท่านที่กล่าวมาข้าง
ต้น

สรุปได้ว่า หน่วยงาน หรือบุคคลที่จะต้องมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้
สรุปได้ดังนี้

1. รัฐบาล
ต้องให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและอัตรากำลังให้กับ

สถานศึกษาอย่างเพียงพอ ต้องกระจายอำนาจลงสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล

2. ภาคเอกชน

ต้องมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพ และช่วยเหลือผู้เรียนในด้านต่าง ๆ อย่างทันท่วงที

3. สถานศึกษา

ต้องมุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมาย เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

4. ชุมชน ต้องสนับสนุนส่งเสริมด้านทรัพยากร

เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คุณภาพการศึกษาต้องสามารถตรวจสอบได้

มีการประกันคุณภาพการศึกษา

ทั้งจากองค์กรภายในและองค์กรภายนอกที่น่าเชื่อถือ

กรอบการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน

Plan

Action

กรอบการปฏิรูปการเรียนรู้

Do

Check

6

มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน

P (Plan) คือ การร่วมมือศึกษาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้
รวมกำหนดแผนการสอนและรวมวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ขั้นเรียนรู้

D (Do) คือ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
และเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับผลงานและข้อความรู้
และทำการวิจัยเพื่อการเรียนรู้

3. ขั้นตรวจสอบ
บันทึกผลการเรียนรู้ และสรุปผลการเรียนรู้

C (Check) ประเมินผลการเรียนรู้

การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้

จากการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา เมื่อปี 2548 พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้อาจมีหลากหลาย ครูยังไม่มั่นใจในหลักสูตร สารหลักสูตรมากเกินไป ครูให้การบ้านเด็กมากเกินไป มีการใช้กระบวนการเรียนรู้ไม่เหมาะสม มีการนำสื่อเทคโนโลยีไปใช้บ้าง ในการจัดการเรียนการสอน ครูยังไม่สามารถนำการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอนได้

ในปี 2549 กระทรวงศึกษาธิการจัดให้เป็นปีแห่งการปฏิรูปเรียนการสอน โดยมุ่งให้ผู้สอนและผู้เรียน ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนกระบวนการเรียน สอนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในปี 2551

หลังจากมีการปฏิรูปการเรียนรู้ปี 2549 ผ่านไปได้ มีการจัดการศึกษาตามแนวการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการเรียนรู้

การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้ได้อย่างคล่องแคล่ว จัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษเกิดโรงเรียนในฝัน หลายรุ่น เกิดโรงเรียนวิถีพุทธ รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน โดยเน้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ อ่าน เขียนเพื่อสื่อสารและศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

ในช่วงปี 2551 ที่ผ่านมา การปฏิรูปการศึกษาแทบจะไม่เห็นเป็นรูปธรรมอาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายรัฐบาล และรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการหลายคน จนกระทั่งได้รัฐบาลใหม่ โดยรัฐมนตรีจุรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์ ประกาศนโยบายเดินหน้าการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 ในปี 2552 โดยเน้นการปฏิรูปเรื่องด่วน 7 เรื่อง คือ

1. การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. จัดการศึกษาให้สอดคล้อง
ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างเหมาะสม
3. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
- 4.